

О.О. Поліщук, аспірант¹
Уманський національний університет садівництва

ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕГІОНАЛЬНОГО ОВОЧІВНИЦТВА НА ОСНОВІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Досліджено сучасний стан виробництва овочів та показники економічної ефективності сільськогосподарських підприємств Черкаської області, запропоновано напрями підвищення ефективності виробництва овочевої продукції на основі інноваційно-інвестиційного розвитку регіону.

Ключові слова: овочевий ринок, регіон, інвестиції, інновації, сільськогосподарські підприємства.

Вступ. Повноцінне функціонування овочепродуктового підкомплексу, що відповідає за забезпечення внутрішніх потреб держави у цінних продуктах харчування та у сировині для переробної промисловості, а отже - продовольчої безпеки, можливе лише на основі інвестиційно-інноваційного розвитку галузі. Проте власні інвестиційні можливості сільськогосподарських товаровиробників недостатні для формування необхідних темпів розвитку галузі. Тому в державі та її регіонах необхідно задіяти усі можливі механізми залучення інвестиційних ресурсів у сільське господарство, зокрема й через механізми державної підтримки. Особливо це стосується виробництва овочевої продукції, якісні характеристики якої мають виняткове значення для здоров'я населення.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання розвитку овочевого ринку на інноваційно-інвестиційній основі вивчалися В.Я. Амбросовим, П.М. Макаренком (2007), О.І. Лебединською, В.Є. Роганіною (2008), В.В. Писаренком (2009), В.П. Рудь, О.О. Кіях (2011), та ін. Узагальнюючий висновок стосовно даних публікацій полягає у тому, що вирішення проблеми повного забезпечення овочевою продукцією можливе лише за умови об'єднання зусиль усіх господарюючих суб'єктів – особис-

¹Науковий керівник – В.С. Уланчук, доктор економічних наук
© Поліщук О.О. , 2012.

тих селянських і фермерських господарств, сільськогосподарських підприємств (крупнотоварних та дрібних), а також держави на національному, регіональному та місцевому рівнях. З цією метою, на задоволення потреб населення великих міст доцільно орієнтувати крупнотоварних виробників овочевої продукції, а невеликих міст і селищ – власників фермерських господарств та кооперативів по заготівлі та збуту овочів [1]. Такі підприємства здатні вирішити проблему забезпечення населення регіонів овочевою продукцією за умови добре відпрацьованого механізму державної підтримки. Проте такий механізм поки що відсутній. На сьогодні, лише для тепличного овочівництва передбачено відшкодування вартості будівництва споруд захищеного ґрунту (у межах 50%) у порядку, визначеному Постановою КМУ № 305 від 02.04.2011 р. [2]. Для підвищення конкурентоспроможності підприємств і галузі у цілому необхідно скоротити ланцюг надходження продукції від виробника до споживача шляхом удосконалення системи логістики та формування і функціонування ринкової інфраструктури [3]. Так, у відповідності з «Планом першочергових заходів з розвитку виробництва картоплі та овочів» [4] та Концепції розвитку овочівництва та переробної галузі до 2015 року» [5] нині розпочато будівництво оптових ринків сільськогосподарської продукції у великих містах України [6]. Проте конкретних заходів для окремих підприємств щодо виробництва овочів державою ще не вжито, що, у кінцевому підсумку, стримує їх інноваційно-інвестиційний розвиток. Внаслідок слабкої інвестиційної діяльності, знижується вплив суб'єктів овочевого ринку на його функціонування, підвищується імпортозалежність країни [7].

Метою статті є аналіз інноваційної діяльності та інвестиційної привабливості підприємств Черкаської області, які займаються виробництвом овочевої продукції.

Результати досліджень. Одне з основних завдань розвитку АПК в умовах вступу до СОТ – виробництво конкурентоспроможної за якістю та ціною овочевої продукції, забезпечення повних потреб населення України, у т.ч. Черкаської області, овочевою продукцією. Враховуючи зазначене, радикально змінюються стратегічні підходи до рішення комплексу проблем економіки, організації та управління розвитку галузі. У зв'язку з цим, передбачається необхідність зміни та удосконалення стратегічних пріоритетів відносно ведення овочівництва на інноваційно-інвестиційній основі.

Черкаська область - традиційна зона овочівництва, має багатий досвід виробництва та збирання окремих видів овочевої продукції. Частка

області у виробництві окремих овочевих культур складає від 2 до 7 % від їх загального валового збору в Україні. Особливістю регіону є факт, що за посівними площами еред областей галузь овочівництва має високу частку суспільного сектору серед областей України (22,6%), випереджаючи Донецьку (8,9), Запорізьку (8,8) та Київську області (7,6). В цілому по Україні цей показник складає лише 9,5%.

Економічна ефективність виробництва овочів дає підстави зробити висновок, що виробництво овочів у підприємствах області чотири роки з шести було збитковим (табл. 1). Виробнича собівартість овочів в Україні та Черкаській області зросла відповідно у 2,8 та 3,9 раза, повна собівартість – у 3,4 та у 3,8 різи, а ціна реалізації підвищилася у 4,2 та 3,3 рази. Проте за нинішніх умов існуючі реалізаційні ціни не покривають понесених на виробництво витрат.

1. - Економічна ефективність виробництва овочів відкритого ґрунту у сільськогосподарських підприємствах

Показник	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2010 до 2000, разів
Україна								
Виробнича собівартість 1 ц, грн.	27,40	39,57	40,76	63,87	59,73	62,60	75,6	2,8
Повна собівартість 1 ц, грн.	31,21	46,54	50,25	75,88	84,09	73,52	105,58	3,4
Ціна реалізації, грн/ц	30,67	54,04	57,69	86,58	93,43	87,54	130,25	4,2
Рівень рентабельності, %	-1,7	16,1	14,8	14,1	11,1	19,1	23,5	X
Черкаська область								
Виробнича собівартість 1 ц, грн.	25,52	58,90	58,31	95,08	66,84	64,63	98,6	3,9
Повна собівартість 1 ц, грн.	34,57	105,5	72,07	86,87	92,90	83,35	129,8	3,8
Ціна реалізації, грн/ц	36,82	91,49	63,68	55,97	90,93	96,17	120,2	3,3
Рівень рентабельності, %	6,5	-13,3	-11,6	-35,6	-2,1	15,4	-7,4	X

Прибуткове ведення овочівництва потребує ефективної організації не лише виробничої, заготівельно-збутової, фінансової, а й інноваційно-інвестиційної діяльності. Подальший ефективний інноваційний розвиток овочівництва нерозривно пов'язаний з інвестиціями. Основна проблема галузі відсутність дієвого фінансово-кредитного механізму, що стимулює: підвищення ефективності виробництва, розвиток інфраструктури овочевого ринку, створення умов для нормальної конкуренції. Інструменти такого механізму пряма бюджетна державна підтримка підприємств, часткова компенсація ставок по кредитах, державні капіталовкладення у будівництво та реконструкцію меліоративних систем, пільгові кредити та ін. Внаслідок обмеженості бюдже-

тних ресурсів та збитковості виробництва овочів, зростає роль нетрадиційних джерел фінансування (кошти потенційних вітчизняних та закордонних інвесторів).

Інвестиції сприятимуть провайдингу інновацій, що у свою чергу, підвищить урожайність, продуктивність і привабливість сільськогосподарської праці, розвиток сільських територій, економічну ефективність виробництва, забезпечить споживача дешевою органічною, екологічно безпечною, що відповідає міжнародним стандартам, вітчизняною продукцією з низькою собівартістю. Інновації – процес, направлений на створення, виробництво, розвиток і якісне удосконалення нових видів виробів, технологій, організаційних форм, який характеризується новими формами інтеграції науки, техніки і виробництва, передбачає участь різних організацій і установ. Застосування інновацій призводить до зниження трудо, ресурсомісткості та енергоємності продукції.

У перекладі з англійського, "інновація" означає відновлення або введення нового. На нашу думку, термін інновація не може обмежитись значенням нововведення. З цих позицій, винаходи і наукові розробки – це лише певний етап наукового процесу, його частина, яка потребує аналізу можливості їх виробничого використання та прибутковості, а в разі їх інвестиційної привабливості – доведення до рівня новації. На цьому етапі новація – завершена форма наукового процесу, яка містить усі основні ознаки інновацій, окрім інтеграції до системи товарно-грошових відносин, тобто не набула форми товару, який можна продати або купити. На етапі експериментальної передачі закінченої наукової розробки до виробництва овочевої продукції новація набуває ознак нововведення. У процесі доведення нововведення до рівня інновації відбувається всебічна апробація та перевірка на відповідність розробок до інноваційного рівня та їх оформлення. Ця фаза називається інституціоналізацією інновації.

Дослідження діяльності овочевих сільськогосподарських підприємств Черкаської області дозволило встановити, що впровадження інновацій більш повне і ефективне у крупнотоварному секторі. В той же час, про недостатній рівень інноваційної діяльності овочевих підприємств свідчать наступні дані: сортові інновації впровадили у 2011р. тільки 2,4% овочевих підприємств від загальної кількості інноваційно-активних, а технологічних інновацій – 2,5% від загальної кількості інноваційно-активних підприємств з виробництва овочевої продукції (табл. 2.).

2. Частка підприємств Черкаської області з виробництва овочевої продукції, що впроваджували інновації, %
(середнє за 2008-2011 рр.)*

Рік	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації	З них		
		Сортові інновації	Технологічні інновації	Освоювали виробництво інноваційних видів продукції
2008	10,7	2,8	2,9	5
2009	13,7	3,1	4,4	6,2
2010	17,8	3,3	4,2	10,3
2011	21,6	2,4	2,5	16,7

* Дані власних досліджень і спостережень, здійснені на основі монографічного обстеження господарств Черкаської області

Кількість овочевих підприємств, що реалізовували овочеву продукцію у 2011р. скла 22,2% від кількості усіх овочевих підприємств, що реалізовували інноваційну продукцію. З них 40,0% реалізовували інноваційну продукцію, що зазнала суттєвих технологічних змін, та 10% підприємств реалізовували продукцію нових сортів, а решта – продукцію нових видів (зелених та пряно-смакових культур).

Більшість інноваційних факторів можна успішно використати у великих підприємствах. Крупнотоварні господарства, на нашу думку, можуть майже повною мірою на 100% використовувати фактори науково–технічного прогресу за всіма напрямками його складових: біологічним, технічним, технологічним, економічним, екологічним, соціальним, інформаційним. У той же час, фактори цих складових у господарствах середнього розміру можуть бути використані на 40-50%, а в малих підприємствах - на 15-20%. Отже, використання досягнень науково – технічного прогресу через великотоварні сільськогосподарські підприємства повинно стати вирішальним чинником відродження та інтенсивного розвитку агропромислового комплексу.

Висновки. Ефективний розвиток галузі овочівництва нині можливий лише на основі активізації інноваційно-інвестиційної діяльності господарств. Інвестиції сприятимуть провайдингу інновацій, що, у свою чергу, підвищить урожайність овочів та економічну ефективність їх виробництва.

Бібліографія.

1. В.В. Макаренко Маркетинг овочевої продукції (методичні та практичні аспекти): Монографія. – Полтава.: ФОП Говоров С.В., 2008. – 304 с.

2. Постанова КМУ № 305 від 02.03.2011 р. «Про затвердження Порядку використання коштів, що спрямовуються на часткове відшкодування вартості будівництва нових тепличних комплексів».

3. Сич З.Д., Феодосій І.О., Подпряттов Г.І. Післязбиральні технології доробки овочів для логістики і маркетингу / З.Д. Сич, І.О. Феодосій, Г.І. Подпряттов. – К., 2010. – 439 с.

4. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.05.2011 року №475-р «Про затвердження плану першочергових заходів з розвитку виробництва картоплі та овочів».

5. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2011 року №1120-р «Про схвалення Концепції розвитку овочівництва та переробної галузі».

6. В.П. Горьовий Особливості формування оптових ринків плодоовочевої продукції //Вісник аграрної науки/. – 2011. - №11. – С. 60-61.

7. Т.Кучеренко Ценовая ситуация на рынке овощей // Овощеводство/. – 2012. - № 5. - . 70-76.

О.О. Полищук

Еффективность регионального овощеводства на основе инновационно-инвестиционного развития.

Резюме. Исследовано современное состояние производства овощей и показатели экономической эффективности сельскохозяйственных предприятий Черкасской области, предложены направления повышения эффективности производства овощной продукции на основе инновационно - инвестиционного развития региона.

О.О. Polischuk

Effectiveness of regional vegetable growing on the basis of is innovative-investment developing.

Summary. The state of the art of production of vegetables and indexes of economic efficiency of agricultural firms of the Cherkassy Region is investigated, directions of an increase in the effectiveness of production of vegetable commodity on the basis innovatively - investment developing of locale are tendered.